

I u pravu treba biti u pravu – o jeziku hrvatskih pravnih tekstova

Svako nazivlje pripada standardnom jeziku. To znači da istodobno mora biti ustrojeno tako da je u skladu s najnovijim spoznajama znanosti o kojoj je riječ, ali i da se treba čvrsto pridržavati pravila hrvatskoga standardnog jezika. Stoga je osobito važno da pri izgradnji nazivlja predmetni stručnjaci blisko surađuju s jezikoslovcima terminolozima

Pravilnosti i usustavljanju pravnoga nazivlja svakako pridonosi suradnja pravnih stručnjaka i jezikoslovaca koji sučeljavaju znanstvene argumente i tako dogovorno odabiru najprikladnija rješenja.

jer u pojedinim spornim slučajevima jezični savjet terminologa može biti presudan za izbor valjanoga naziva. Katkad će se dogoditi da stručnjaci i jezikoslovci imaju različita mišljenja o pojedinome nazivu, no takvi se slučajevi razrješavaju dogovorom. Hrvatsko pravno nazivlje ima dugu tradiciju izgradnje, bilježenja i zapisivanja, ali i prilagođivanja i prevođenja stranih naziva na hrvatski jezik. Ono se u suvremenim društvenim okolnostima izgrađuje i danas, uglavnom u okvirima Europske unije.

Tekstovi u kojima se upotrebljava pravno nazivlje u većini slučajeva pripadaju administrativnomu funkcionalnom stilu hrvatskoga jezika. Njegove posebnosti i zakonitosti proizlaze iz specifičnosti područja u kojima se upotrebljava, poput prava, zakonodavstva, politike i diplomacije, a temeljna mu je funkcija propisivačka. Stoga tekstovi pisani administrativnim stilom imaju ustaljenu strukturu, a u njima se mora nastojati da odražavaju tekstne značajke kao što su činjeničnost, objektivnost, točnost, jasnoća, jednostavnost, logičnost, sažetost, preglednost, analitičnost, neobilježnost i usklađenost s normama hrvatskoga standardnog jezika.

Među manje poželjnim značajkama administrativnoga funkcionalnog stila, kojim se, dakle, pišu i pravni tekstovi, izdvajaju se pogrešno napisani klišeizirani izrazi (*u vezi Vašega dopisa* > *u vezi s Vašim dopisom*, *molim Naslov* > *molim naslov*), pleonastične riječi i sintagme (*najminimalniji*, *čak štoviše*, *no međutim*) i uporaba semantički praznih riječi (*pitanje*, *problem*, *plan*). Usto se u pogodbenim rečenicama često upotrebljava veznik *ukoliko*, koji treba zamjenjivati veznikom *ako* kao u sljedećemu primjeru: *Ukoliko se ne ispune uvjeti natječaja, on se mora ponoviti.* > *Ako se ne ispune uvjeti natječaja, on se mora ponoviti.* Katkad se ne razlikuje uporaba prijedloga *radi*, kojim se izriče namjera,

* Dr. sc. Marin Mrčela sudac je Vrhovnoga suda Republike Hrvatske i docent na Pravnome fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

i prijedloga *zbog*, kojim se izriče uzrok, kao u sljedećemu primjeru: *Svjedok se ispričao radi bolesti.* (tj. da bi bio bolestan) > *Svjedok se ispričao zbog bolesti.* (tj. jer je bolestan). Također, nerijetko se upotrebljava normativno neprihvatljiv skraćeni oblik vezničkoga skupa *obzirom da* umjesto pravilnoga *s obzirom na to da* kao u primjeru *Obzirom da nije dolazio na rasprave, privela ga je policija.* > *S obzirom na to da nije dolazio na rasprave, privela ga je policija.*

I konstrukcija *nastavno na* u administrativnome stilu veoma je česta, ali bi je trebalo izbjegavati jer prilog *nastavno* nije tvoren ni od pridjeva *nastavni* ('koji se odnosi na nastavu') ni od imenice *nastavak*. U primjerima poput *Nastavno na Vaš jučerašnji dopis...* može se jednostavno zamijeniti na sljedeći način: *Slijedom Vašega jučerašnjeg dopisa...* ili *U vezi s Vašim jučerašnjim dopisom...* Gdje kad se *nastavno* upotrebljava u sljedećem kontekstu: *To je pitanje regulirano Zakonom o parničnom postupku (nastavno: ZPP).* I taj bi se zapis trebao zamijeniti boljim: *(dalje u tekstu: ZPP)* ili još jednostavnije – *(dalje: ZPP).*

Spomenuli smo da se o nekim pitanjima prihvatljivosti naziva ili izbora jezično pravilnijega naziva gledišta stručnjaka i jezikoslovaca razlikuju. Tada se suradnici u izgradnji i usustavljanju nazivlja dogovaraju na temelju znanstvene argumentacije. U pravnome se nazivlju, primjerice, pojavljuje glagol *važiti*, glagolska imenica *važenje* i pridjev *važeci*. Normativna je preporuka da se u hrvatskome standardnom jeziku riječ *važiti* zamjenjuje riječima *vrijediti* ili *sloviti*, a pridjev *važeci* riječima *valjan*, *pravomoćan*, *pravovaljan*, *vrijedeći*, *postojeći*, *koji vrijedi*, *koji je na snazi*. Za imenicu *važenje* ne navodi se zamjena, a analogijom bi se moglo pretpostaviti da bi bila tvorena od glagola *vrijediti* i glasila bi *vrijedenje*. Međutim, ona je veoma slabo potvrđena. Stoga se imenica *važenje* i dalje upotrebljava u izrazima poput *rok važenja građevinske dozvole* (katkad se nailazi i na izraz *rok valjanosti građevinske dozvole*) te *rok važenja osobnih iskaznica* (u *Zakonu o osobnoj iskaznici*). Na osobnoj se iskaznici umjesto izraza *važi do* sada nalazi izraz *vrijedi do*, a u *Zakonu o osobnoj iskaznici* i dalje se upotrebljava imenica *važenje*, no bilo bi bolje prednost dati imenici *valjanost*.

Sličan je slučaj i s pridjevom *nadležan*. Normativna je preporuka da se taj pridjev zamjenjuje pridjevom *mjerodavan* ili *ovlašten*. No, u pravnome se nazivlju posve neutralno upotrebljava naziv *nadležan* u primjerima poput *mjesno nadležna carinarnica*, *stvarno nadležan sud* iako nema jezične prepreke da se umjesto toga govori i piše *mjesno mjerodavna/ovlaštena carinarnica* ili *stvarno mjerodavan/ovlašten sud*. Za imenicu *nadležnost* predložene su zamjene *ovlast* i *djelokrug*, no ustaljeno se upotrebljavaju izrazi poput *opća nadležnost* ili *sjedišta i područja nadležnosti županijskih i općinskih sudova* (u *Zakonu o područjima i sjedištima sudova*) iako je samo pitanje dobre volje i spremnosti na prihvaćanje promjena da se ti izrazi zamijene izrazima *opća ovlast / opći djelokrug* ili *sjedišta i područja ovlasti/djelokruga županijskih i općinskih sudova*.

S druge strane, tijekom razvoja hrvatskoga pravnog nazivlja zabilježeno je da se pravna struka susretala s jezičnim prijedlozima promjena naziva i da ih je prihvaćala. Valja se samo prisjetiti da su se početkom 90-ih godina 20. stoljeća upotrebljavali nazivi *pravostepeni* i

drugostepeni sud, a zatim su uvedeni nazivi *prvostupanjski* i *drugostupanjski sud*. Također, umjesto naziva *krivično pravo* uveden je naziv *kazneno pravo*, a naslijeđeni naziv (*javni tužilac*), koji nije zamijenjen nazivom *javni tužitelj*, dijelom i zbog značenjske razlike između riječi *tužitelj* ('privatna osoba koja koga tuži') i *tužilac* ('ovlaštena osoba koja po službenoj dužnosti u ime države podiže optužnicu pred sudskim tijelima'), u prvim je godinama neovisnosti Republike Hrvatske zamijenjen svezom *državni odvjetnik*, koja se upotrebljava i danas.

Uporaba jezika u pravu veoma je važna, pa je stoga važno i da su pravni tekstovi napisani pravilno – i s pravnoga i s jezičnoga gledišta. Kako se iz navedenih primjera može zaključiti, pravilnosti i usustavljanju pravnoga nazivlja svakako pridonosi suradnja pravnih stručnjaka i jezikoslovaca koji sučeljavaju znanstvene argumente i tako dogovorno odabiru najprikladnija rješenja.

pogrešno	pravilno
U <u>vezi</u> Vašega dopisa u kojemu tražite potvrdu o plaćanju odgovaramo sljedeće: ...	U vezi s Vašim dopisom u kojemu tražite potvrdu o plaćanju odgovaramo sljedeće: ...
Stoga <u>molimo</u> Naslov da postupi sukladno navedenoj odredbi.	Stoga molimo naslov da postupi sukladno navedenoj odredbi.
Time su zadovoljeni <u>najminimalniji</u> uvjeti natječaja.	Time su zadovoljeni minimalni uvjeti natječaja.
Svjedok je <u>čak štoviše</u> potvrdio optuženikove navode.	Svjedok je čak potvrdio optuženikove navode. ili Svjedok je štoviše potvrdio optuženikove navode.
U raspravi su razmotreni svi argumenti, <u>no međutim</u> presuda nije izrečena.	U raspravi su razmotreni svi argumenti, no presuda nije izrečena. ili U raspravi su razmotreni svi argumenti, međutim presuda nije izrečena.
Ukoliko se ne ispune uvjeti natječaja, on se mora ponoviti.	Ako se ne ispune uvjeti natječaja, on se mora ponoviti.
Svjedok se ispričao <u>radi</u> bolesti.	Svjedok se ispričao zbog bolesti.
Obzirom <u>da</u> nije dolazio na rasprave, privela ga je policija.	S obzirom na to da nije dolazio na rasprave, privela ga je policija.
<u>Nastavno</u> na Vaš jučerašnji dopis...	Slijedom Vašega jučerašnjeg dopisa... ili U vezi s Vašim jučerašnjim dopisom...
To je pitanje regulirano Zakonom o parničnom postupku (<u>nastavno</u> : ZPP).	To je pitanje regulirano Zakonom o parničnom postupku (dalje u tekstu : ZPP). ili To je pitanje regulirano Zakonom o parničnom postupku (dalje : ZPP).